

Herengracht 23
Postbus 16107
2500 BC Den Haag
telefoon (070) 888 12 12
fax (070) 888 12 80
www.ipo.nl

Aan mevrouw drs. I.K. van Engelshoven
minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16375
2500 BJ 's-GRAVENHAGE

uw brief van	uw kenmerk	ons kenmerk	datum
		CU 08277/2017	6 december 2017
onderwerp			
Bouwstenen voor cultuurbeleid vanaf 2021			

Geachte mevrouw Van Engelshoven,

'Cultuur verrijkt het individu en verbindt de samenleving'. Zo luidt de opening van de cultuurparagraaf in uw Regeerakkoord. Interesse voor kunst en cultuur kan niet vroeg genoeg beginnen, u wilt gericht extra investeren in kwaliteit en wijst op het belang van bereikbaarheid voor iedereen. Betere onderlinge afstemming moet hieraan bijdragen. Wij delen met u de overtuiging dat we, door meer samen te werken als overheden onderling en met de cultuursector en -fondsen, de betekenis van cultuur voor het individu en de samenleving kunnen versterken.

Wij waarderen en hechten belang aan het gezamenlijke traject met de cultuurfondsen, overheden en de cultuursector voor een nieuw te ontwikkelen cultuurbeleid en instrumentarium dat kortgeleden is ingezet en vervolgd wordt, met als doel het realiseren van een beter passend landelijk cultuurbeleid vanaf 2021. Op basis van de verkenning '*Cultuur voor stad, land en regio. De rol van stedelijke regio's in het cultuurbestel*' van de Raad voor Cultuur en onze eigen analyses willen we u graag onze input meegeven voor een gezamenlijke ambitie.

Wij omarmen de verkenning naar de stedelijke cultuurregio door de Raad voor Cultuur, als een erkenning van de betekenis en kwaliteit van cultuur in de regio en de daarvoor benodigde middelen. Er moeten vooral houtjes bij in de regio om het vuur brandende te houden. De verantwoordelijkheden in het cultuurbestel willen wij onder de loep nemen om recht te doen aan onze gemeenschappelijke verantwoordelijkheden voor kwaliteit en toegankelijkheid van de gehele culturele keten in alle stedelijke regio's.

Inlichtingen bij : mevrouw E. Alkema
Doorkiesnummer : 06 2890 1279
Bijlagen : geen

Ambitie

Het is onze ambitie om de betekenis van cultuur voor het publiek en de beoefenaar te versterken met een culturele infrastructuur die is ingebed in haar context. Provincies en gemeenten willen de kracht van de regio's mobiliseren en terugzien in de culturele infrastructuur. De samenhang en ketenvorming in de culturele infrastructuur willen we versterken. De spreiding en bereikbaarheid van cultuur in stad en regio kunnen beter. Er kan meer worden gekeken naar de functie en kwaliteiten die culturele instellingen in de regio's hebben oftewel naar hun maatschappelijke waarde, als onderdeel van kwaliteit. Om te zorgen voor een landelijk goed gespreid cultuuraanbod, is het van belang dat provincies, gemeenten en cultuursector (o.a. instellingen, makers en festivals) aan de voorkant van het proces worden betrokken en dat er per regio wordt bekeken wat er nodig is aan cultuuraanbod en de bijbehorende middelen.

Een meer regionaal georiënteerd rijkscultuurbeleid zal tevens een bijdrage leveren aan het bedienen van een groter deel van de bevolking door maatwerk, samenwerking en samenhang in cultureel aanbod en infrastructuur in stad en regio. Het samen optrekken voor de daarbij behorende beleidsvorming, infrastructuur en middelen is van groot belang, zowel voor het bedienen van de gehele bevolking, als voor de kwaliteit van het gehele culturele bestel.

Bouwstenen

- a. Regio-aanpak biedt nieuwe kansen
  - Relateer infrastructuur en kwaliteit aan de **regionale vraag en beleidsopgaven**, sociaal, ruimtelijk en economisch. Zet cultuur ook in als katalysator voor gewenste veranderingen in andere beleidsopgaven. Verbindt cultuurbeleid proactief met andere beleidsagenda's. Bij landbouwhervorming, gebiedsontwikkeling, energietransitie, leefbaarheid. Provincies en gemeenten willen stimuleren dat kunst en cultuur zich verbindt met deze uitdagingen van de lokale en regionale gemeenschap. Dat betekent maatwerk voor regio's, geen one-size-fits-all of afvinklijstjes. Daarbij verdienen zogenaamde 'witte vlekken' in het buitengebied aandacht.
  - Een **goede geografische en sociale spreiding** van cultuuruitingen vraagt om een in de regio's gewortelde infrastructuur met aanwezigheid van makers en essentiële instellingen. Breng daartoe geografisch en sociaal samenhang in de culturele keten, gerelateerd aan de regionale vraag. Heb daarbij aandacht voor het schaalniveau en de schaalgroottes van (publiek en beoefenaar van) verschillende (aanbod)ketens. Betere samenwerking tussen overheden ten behoeve van een stedelijke regio levert completere ketens op voor talentontwikkeling in verschillende disciplines.
  - De Raad voor Cultuur ziet nu alvast circa **twaalf tot zestien stedelijke cultuurregio's**. Sommige stedelijke regio's overwegen samenwerking en afstemming voor een groter gebied dan door de Raad is ingetekend, terwijl voor andere regio's wellicht een kleinere spanwijdte beter werkt. De raad moedigt gemeenten en provincies aan de samenwerking en juiste schaalgrootte daarvoor verder te onderzoeken. Hierin herkennen we ons.
  - Door **afstemming en specialisatie** is voordeel te behalen voor economie en vitaliteit van verschillende regio's. In diverse stedelijke regio's zijn in navolging op het eerdere advies van de Raad voor Cultuur (Agenda Cultuur 2017-2021 en verder, 2015) onderzoeken en verkenningen uitgevoerd naar de mogelijkheden tot samenwerking en een beter op de regio afgestemde culturele infrastructuur en -aanbod. Wij delen de observatie van Tordoir/Regioplan in 'Pas de Deux?' dat meerdere kleinere centra in samenhang een ecosysteem kunnen vormen dat de culturele aantrekkingskracht van een grote stad op bezoekers en (kennis)werkers

evenaart. Dat betekent dat met vereende krachten in het hele land een florerend cultureel klimaat is te creëren: een noodzaak voor een succesvolle economie en een creatieve, open, gelukkige en levendige samenleving.

- Streef naar **gelijke toegankelijkheid** van cultuur ongeacht waar iemand woont. Bevestig dat de spreiding van het cultuurbeleid in de huidige periode 2017-2020 niet op orde is. Schenk aandacht aan "historisch gegroeide verschillen in budgetten, belangen en rolopvatting".
- Provincies en gemeenten hechten eraan dat de kracht van de **samenhang binnen culturele ecosystemen** wordt gezien, gewaardeerd en versterkt. Zij willen zich daarvoor samen met u inzetten. Grote (BIS-)instellingen, het culturele MKB of middensegment en ZZP-ers zijn onderling met elkaar verbonden en afhankelijk van elkaar. Het middensegment is als smeeroelie voor culturele dynamiek in de regio, voegt innovatiekracht toe (dynamiek en flexibiliteit). Instellingen moeten ook in die context van regionale culturele ecosystemen gezien worden. Dat vraagt enerzijds om het beoordelen van de culturele infrastructuur in een regionale context. En anderzijds om programmatisch werken, waardoor duidelijk is waar kansen liggen, en experimenteergeld als stimulans voor cultureel ondernemerschap en maatschappelijk draagvlak.
- **Programmatisch werken** tussen de overheden zien wij als een uitgelezen kans om actuele maatschappelijke opgaven gezamenlijk op te pakken. Zo leren ook eerdere ervaringen. Aanhaking van cultuur bij het beoogde algemene Interbestuurlijke Programma is hiervoor een van de mogelijkheden. Gezamenlijke thema's bij cultuur kunnen zijn: cultuur in het sociaal domein m.n. gericht op eenzame ouderen; talentontwikkeling van jongeren en in het fysieke domein het verduurzamen van erfgoed en profilering van stedelijke cultuurregio's voor toerisme en aantrekkelijk vestigingsklimaat.

De **verantwoordelijkheidsverdeling is verwaterd** en de praktijk leert dat juist samenhang en samenwerking over de gemeentegrenzen heen nodig zijn om een compleet cultureel ecosysteem in stand te houden. De stedelijke cultuurregio is als cultureel ecosysteem een interessant aangrijpingspunt voor beleid. Er is in zo'n regio voldoende kritische massa aanwezig om een rijk en veelzijdig cultureel klimaat te ondersteunen. Daarin staan ook topvoorzieningen niet op zichzelf. Zij zijn meestal geworteld in een rijke lokale cultuur van amateur- en semiprofessionele activiteiten, kunstacademies, conservatoria, podia en festivals. De top inspireert op zijn beurt weer de basis, bijvoorbeeld voor cultuureducatie en -participatie. De verwevenheid van voorzieningen maakt het mogelijk om te sturen op samenhang, om tot een taakverdeling over te gaan en om het aanbod af te stemmen. Als gevolg hiervan zijn in zo'n stedelijke cultuurregio vrijwel altijd verschillende overheden betrokken: een benadering die uit gaat van gemeenschappelijke verantwoordelijkheden in samenwerking tussen gemeenten en provincies en het Rijk.

b. Aanbevelingen voor nieuw cultuurbeleid

- Typeer de **stad/steden én haar ommeland** als cultureel ecosysteem waar samenwerking bijdraagt aan vernieuwing, talentontwikkeling en een toegankelijk en bereikbaar kunst- en culturaanbod voor iedereen in heel Nederland. De basis moet op orde zijn voor iedereen. In aansluiting hierop kent elke regio daarnaast een keten en een top, zoals de Raad in zijn verkenning aangeeft. Uitbreiding van de culturele basisinfrastructuur en verruiming van cultuurfondsen biedt kansen om verschillende regio's krachtiger cultureel te positioneren. In dit traject werken Rijk, provincies en gemeenten nu al samen.

- Maak als essentieel kenmerk van de basis op orde voor iedereen allereerst cultuur tot een **structureel onderdeel van het curriculum** voor leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs. In de afgelopen jaren hebben overheden gezamenlijk een investering gedaan in Cultuureducatie met Kwaliteit in het primair onderwijs en Meer Muziek in de Klas. Continuering van die investering in kwaliteit kan nu vorm krijgen in aansluiting bij de O van Onderwijs aansluiting van primair onderwijs op voortgezet onderwijs en aansluiting met buitenschoolse opvang/ integrale kindcentra.
- Breng de sociale en geografische spreiding van de culturele infrastructuur meer **in balans** met de huidige focus op kwaliteit. De wet voorziet hier al in wetsartikel 2: "het scheppen van voorwaarden voor het in stand houden, ontwikkelen, sociaal en geografisch spreiden of anderszins verbreiden van cultuuruitingen; hij laat zich daarbij leiden door overwegingen van kwaliteit en verscheidenheid". Dit vergt vooral een andere wijze van hoe OCW dit nu rechtstreeks of via de fondsen interpreteert en uitvoert, denken wij. De doelen van cultuurbeleid houden al verband met algemene publieke belangen zoals vrijheid, onafhankelijkheid en gelijke kansen voor iedereen.
- Beoordeel de culturele infrastructuur in een **regionale context** en vul in iedere regio de culturele keten in, zodat het kunst- en culturaanbod voor iedereen bereikbaar is. En faciliteer programmatisch werken, waardoor duidelijk is waar kansen liggen, en ondersteun experimenten als stimulans voor cultureel ondernemerschap. Wij herkennen ons in de definitie van de regionale culturele infrastructuur (RIS) van de Raad voor Cultuur als het geheel aan culturele voorzieningen dat nodig is voor een bloeiend cultureel ecosysteem in een stedelijke cultuurregio. Een cultureel ecosysteem impliceert dat daar ook de top, waaronder BIS- en fondsinstellingen, bij hoort: het is zinvol als overheden onderling bespreken hoe deze instellingen in hun context functioneren.
  - Voeg **regionale analyses** toe aan de sectoranalyses van de Raad voor Cultuur, danwel vraag advies aan adviesraden in stedelijke regio's. Regionale (sector)analyses door de RvC kunnen helpen om tot een culturele infrastructuur te komen die voor de samenleving waardevol is.
  - Plaats het criterium artistieke **kwaliteit in context**: sociaal, economisch en ruimtelijk (o.a. omgeving en publieksvoorkeuren). Erken dat cultuur is ingebed, hanteer geen 'Haagse meetlat' maar creëer ruimte voor maatwerk, passend bij de culturele samenwerking aan maatschappelijk draagvlak en relevante vraagstukken in verschillende regio's.
  - Onderscheid waarop louter nationale **sturing** met rijkssubsidies nodig is en waarop regionale samenwerking noodzakelijk is. De BIS moet ook aan de regionale infrastructuur en ambitie ondersteunend zijn. Verreweg de meeste instellingen daarbinnen hebben immers niet óf een nationale óf een regionale betekenis, maar beide.
  - Organiseer al in de huidige cultuurperiode **experimenteerruimte** in de gehele gesubsidieerde sector en ruimte voor vernieuwing (binnen disciplines en toelaten van nieuwe disciplines). Herpositioneer het middensegment. Maak ruimte voor programmatisch samenwerken tussen de overheden.

- Zorg voor een **haalbare tijdsplanning** voor implementatie van nieuw cultuurbeleid en instrumentarium. Als een stelsel met regionale plannen in gang wordt gezet, is het zaak dat op korte termijn regionale analyses of verkenningen worden uitgevoerd.
- Overweeg **experimenteergeld** ter beschikking te stellen voor regionale analyses of verkenningen, bijvoorbeeld voor inventarisaties van de behoeften naar en aanbod van (bestaande) voorzieningen in stedelijke regio's. Zo kunnen we al snel de zwakke plekken in een keten blootleggen.

c. Dialogo nieuwe stijl

- Verbeter de samenwerking tussen overheden én hun adviesraden gericht op infrastructuur, aanbod én maatschappelijke behoefte en vraag (nu enkel aanbod spreiden), zodat iedereen in Nederland de kunsten kan beoefenen in zijn of haar omgeving en kunsten kan ervaren die met de eigen omgeving verbonden zijn. Het vraagstuk dat voorligt vraagt om een **passend overleggremium**. De provincies en gemeenten dragen hier graag aan bij vanuit hun kennis van en rol in de verschillende regio's. Vraag is hoe we dat overleg zo gaan voeren dat iedereen zich gehoord voelt. Wij adviseren meer aandacht voor de regio te hebben in de samenstelling van een overlegstructuur welke passend is bij het stelsel. Dat kan door naast de G9, ook andere door de Raad voor Cultuur genoemde relevante regio's deel te laten nemen aan deze dialoog. Maatwerk is wellicht geboden.
- Voorkom bestuurlijke drukte: het heeft voorkeur om met de drie overheidslagen als **partners aan tafel** te zitten en samen integraal plannen te maken, waarbij we expliciet verzoeken dat OCW deelneemt aan deze manier van werken. Dit in tegenstelling tot de huidige losstaande beleidsvorming. Zo stemmen we beter op elkaar af en zorgen voor gezamenlijke gefundeerde keuzes. We voorkomen hiermee bijvoorbeeld dubbele beoordelingen. Het huidige cultuurstelsel gaat uit van cofinanciering door overheden met onderscheiden regelgeving daarbij die soms strijdig is, en teveel tijd vragen van de cultuursector. Minder bureaucratie voor de betrokkenen in de cultuursector is gewenst.
- Organiseer een **bestuurlijk strategisch overleg** tussen uw ministerie, IPO en VNG.

Afsluitend: wij zijn actief in het debat over de toekomst van het cultuurbeleid gestapt en geven daaraan graag met u een vervolg. Zo doet de Raad voor Cultuur in zijn verkenning naar stedelijke cultuurregio's een aantal voorstellen over (langjariger) financiering en verantwoordelijkheidsverdeling aan overheden waarover we graag met u in gesprek gaan.

VERENIGING VAN NEDERLANDSE GEMEENTEN

Jantine Kriens
Algemeen Directeur

INTERPROVINCIAAL OVERLEG

b.a.

mr. H.M. Meijdam
algemeen directeur